

Nóvember 2025

Vegvísir að mótun rannsóknahverfis mannvirkjagerðar: Uppgjör aðgerða og nýr farvegur

Efnisyfirlit

Inngangur	5
A. Yfirlit yfir aðgerðir við mótun rannsóknahverfis mannvirkjagerðar	7
B. Yfirlit yfir uppgjör á aðgerðum vegvísis	9
C. Næstu skref í stuttu máli; Burður	13
D. Aðgerðir vegvísisins og uppgjör þeirra	17
1. Rannsóknaveittvangur	17
2. Miðlun og hagnýting rannsóknaniðurstaðna	25
3. Prófanir á byggingarvörum og eftirlit með framleiðslustýringu	30
Lokaorð	35

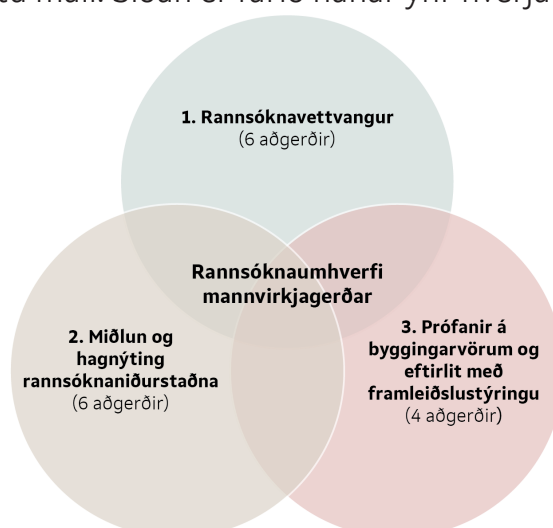
Inngangur

Vegvísir að mótun rannsóknnaumhverfis mannvirkjagerðar¹ kom út í mars 2024. Í honum voru skilgreindar 16 aðgerðir í þremur flokkum (sjá mynd 1.):

1. Umgjörð varðandi **rannsóknnavettvanginn**, þ.e. framkvæmd rannsókna,
2. umgjörð varðandi **miðlun og hagnýtingu rannsóknaniðurstaðna** og
3. umgjörð varðandi **prófanir á byggingarvörum** og eftirlit með framleiðslustýringu.

Í vegvísinum má nálgast frekari upplýsingar um aðdraganda hans, nálgun og vinnslu.

Í þessari samantekt verða aðgerðir vegvísins gerðar upp með formlegum hætti. Fyrst má finna yfirlit yfir allar aðgerðir vegvísinsins. Þá eru tæpt á framvindu aðgerðanna og næstu skrefum í stuttu máli. Síðan er farið nánar yfir hverja aðgerð fyrir sig.

Mynd 1. 16 aðgerðir vegvísis í þremur þáttum.

Helstu uppgjörstölur eru eftirfarandi:

Helstu uppgjörstölur	Nánar
Vinnslutími aðgerða vegvísins: 21 mánuður	Mars 2024 til nóvember 2025
Fjöldi funda verkefnastjórnar: 10	Hver fundur um 90 mínútur. Í verkefnastjórn sátu: • Hildur Dungal, FRN • Sigríður Valgeirsdóttir, MNH • Jóhanna Klara Stefánsdóttir, SI • Þórunn Sigurðardóttir, HMS Verkefnastjóri: Þóra Margrét Þorgeirsdóttir, HMS
Aðgerðum lokið að fullu: 4	Aðgerðir 1.4., 2.2., 2.5. og 3.1.
Aðgerðir enn í vinnslu, komið fyrir í nýjum farvegi: 11	Aðgerðir 1.1.a., 1.1.b., 1.1.c., 1.2., 1.3., 2.1., 2.3., 2.4., 3.2., 3.3. og 3.4.
Aðgerð ekki hafin: 1	Aðgerð 2.6.

¹Sjá https://hms-web.cdn.prismic.io/hms-web/ZfAUoEmNsf2sHg8V_HMS.Vegvísir.120324.pdf

Meðal helstu áfanga við vinnu vegvísisins má nefna:

- **Rannsóknabörf** í húsnæðis- og mannvirkjagerð unnin á vegum vísindaráðs og gefin út.
- Farvegur mótaðurog virkjaður innan HMS um öflun **upplýsinga um byggingargalla** frá tryggingarfélögum og dómstólum.
- **Skráning hafin á rannsókna- og prófunarbúnaði** í mannvirkjagerð með hugbúnaðarlausninni Calira (áður Clustermarket), undir verkefnastjórn Vísindagarða.
- Farvegur fyrir **faggildingu á búnaði tryggður hjá ISAC**, faggildingarsviði Hugverkastofunnar.
- Leið fundin til að **faggilda gluggaprófunarbúnað** hjá Tæknisetri. Gengið út frá því að faggildur gluggaprófunarbúnaður verði tekinn í notkun í byrjun árs 2026.
- Fyrsti áfangi á **miðlægu vefsvæði um rannsóknir settur upp**, í samræmi við þarfagreiningu; hms.is/burdur. Til frekari þróunar í framhaldinu.
- **Könnun** gerð meðal umsækjenda í Ask – mannvirkjarannsóknasjóðs um opinberan stuðning fyrir rannsókna- og nýsköpunarverkefni í mannvirkjagerð.
- **Greining á opinberum stuðningi** til mannvirkjarannsókna.
- Nýtt **útgáfuferli fyrir Rb-blöðin** á vegum HMS skilgreint og virkjað.
- Farvegur fundinn fyrir vinnu **samræmdra verklýsinga**. Gengið út frá því að hann verði virkjaður á næstu misserum.
- Mögulegar **sviðsmyndir af framtíðarskipan** á rannsóknavettvangi í mannvirkjagerð greindar og ræddar með hátt í hundrað hagaðila.
- **Samstarfsvettvangur** um mannvirkjarannsóknir og prófanir settur á fót.

Í þessari samantekt er lagt upp með að á grunni aðgerða vegvísisins verði stofnaður *Burður - Samstarfsvettvangur um mannvirkjarannsóknir og prófanir*.

Miðað er við að hluti af þeim aðgerðum vegvísins sem enn eru í vinnslu, fari í farveg hjá Burði. Umræddar aðgerðir verði um leið liður í helstu vörðum samstarfsins og þróist þar áfram í virku samstarfi við hagaðila.

Burður er hluti af stærra ferli sem þegar er hafið við mótun starfsumhverfis íslenskrar mannvirkjagerðar til framtíðar, sbr. *Vegvísir að breyttu byggingareftirliti*². Þannig felst meginmarkmiðið með uppbyggingu og þróun Burðar í að bæta rannsóknsumhverfi mannvirkjagerðar. Bætt rannsóknsumhverfi er einn af fimm aðskildum áherslum sem ætlað er að auka skilvirkni, samræmingu, gæði, sjálfbærni og neytendavernd í mannvirkjagerð:

1. Mannvirkjaskrá – umsókn um byggingarleyfi á einum stað
2. Sjálfbærari mannvirkjagerð
3. Bætt rannsóknsumhverfi mannvirkjagerðar
4. Dregið úr reglubyrði
5. Breytt byggingareftirlit

²Sjá https://hms-web.cdn.prismic.io/hms-web/aCHwTydWJ-7kR7zg_Vegvísiraðbreyttueftirlitiá-Íslandi.pdf

A. Yfirlit yfir aðgerðir Vegvísis að mótun rannsóknarumhverfis mannvirkjagerðar

1. Rannsóknaveittvangur	2. Miðlun og hagnýting mannvirkjarannsóknaniðurstaða	3. Prófanir á byggingarvörum og eftirlit með framleiðslustýringu
1.1.a. Greina núverandi rannsóknabörf og markar stefnur um rannsóknir á sviðum mannvirkja-, húsnæðis- og skipulagsmála. Móta verklag fyrir slíka greiningarvinnu til framtíðar.	2.1. Leggja mat á núverandi námsgögn hjá öllum fagaðilum, bæði í grunnámi og endurmenntunarstigi. Tryggja farveg fyrir endurnýjun námsgagna, samræmingu og stöðuga uppfærslu.	3.1. Tryggja virka starfsemi Faggildingarsviðs Hugverkastofunnar svo að það geti m.a. annars veitt prófunar- og vottunarstofum o.fl. alþjóðlega viðurkennda faggildingu.
1.1.b. Stofna miðlægan vettvang þar sem birtar verða m.a. rannsóknarstefnur í mannvirkjagerð, upplýsingar um rannsóknir í vinnslu og niðurstöður lokinna rannsókna.	2.2. Koma á skilvirku útgáfuferli Rb-blaðanna ásamt reglulegri endurskoðun og uppfærslu.	3.2. Hið opinbera, í samstarfi við viðeigandi aðila á markaði, tengist faggildum prófunarstofum í nággrannaríkjum til að styðja við innleiðingu faggilda prófana í samræmi við alþjóðakröfur.
1.1.c. Móta farveg fyrir öflun upplýsinga um byggingargalla með markvissum hætti.	2.3. Koma á skilvirkri útgáfu á fjölbreyttum hagnýtum leiðbeiningum fyrir iðnaðarmenn.	3.3. Nýta tengingu við faggildar prófunarstofur í nággrannaríkjum svo að unnt verði að staðfesta eiginleika byggingarvara sem ekki þarf að CE-merkja.
1.2. Greina þörf á rannsóknabúnaði m.v. rannsóknastefnu og alþjóðlegar gæðakröfur, kortleggja núverandi rannsóknabúnað á Íslandi og hvernig gott aðgengi að honum verði tryggt.	2.4. Finna farveg fyrir gerð samræmdra verklýsinga í mannvirkjagerð.	3.4. Móta tillögu að regluverki um það hvernig kröfum varðandi staðfestingu eiginleika á endurnotuðum byggingarvörum verði háttað.
1.3. Greina og upplýsa núverandi tækifæri til opinbers stuðnings við rannsóknir og nýsköpun í mannvirkjagerð. Gera kostnaðargreiningu á rannsóknastefnu mannvirkjagerðar m.t.t. þeirrar vinnu og búnaðar sem til þarf. Greina fjármögnunarleiðir.	2.5. Treysta virka aðkomu atvinnulífs og hins opinbera að staðlagerð í mannvirkjagerð.	
1.4. Setja fram sviðsmyndir af framtidarskipan á rannsóknaveittvangi í mannvirkjagerð og leggja til þá sviðsmynd sem þykir vænlegust til árangurs.	2.6. Vísindaráð mannvirkjagerðar, sem setur stefnu um rannsóknir, hefur einnig yfirsýn yfir fagþekkingu á markaði.	

B. Yfirlit yfir uppgjör á aðgerðum vegvísisins

Aðgerð úr vegvísi	Staða í grófum dráttum og næstu skref	Farvegur
1.1.a. Rannsóknþörf	AÐGERÐ ENN Í VINNSLU Lokið: Stofna vísindaráð og gefa út rannsóknþörf. Ólokið: Móta verklag um störf vísindaráðs. Uppfæra rannsóknþörf með störfum vísindaráðs. Vinna að mótun rannsókna- og nýsköpunarumhverfis skipulagsmála og samþættingu við húsnæðis- og mannvirkjagerð.	Burður og HMS
1.1.b. Miðlunar-vettvangur	AÐGERÐ ENN Í VINNSLU Lokið: Þarfagreining fyrir vettvanginn (vefsvæðið). Opna einfalda, fyrstu útgáfu af vefsvæðinu. Ólokið: Efla fyrstu útgáfu af vefsvæðinu þar sem birt verða m.a. gildandi rannsóknþörf, rannsóknir í vinnslu og niðurstöður.	Burður
1.1.c. Byggingargallar	AÐGERÐ ENN Í VINNSLU Lokið: Safna gögnum frá tryggingafélögum og úr dómum. Frumniðurstöður úr rannsókn HÍ um galla í nýbyggðum fjölbýlishúsum. Ólokið: Greina gögn frá tryggingafélögum og úr dómum. Ákveða æskilega/r birtingarleið/ir. Halda áfram árlegri gagnaöflun. Skilgreina ferli fyrir öflun upplýsinga um byggingargalla af markaði. Klára rannsókn HÍ.	HMS o.fl.
1.2. Búnaður	AÐGERÐ ENN Í VINNSLU Lokið: Hefja öflun upplýsinga um rannsókna- og prófunarbúnað með hugbúnaðarlausninni Calira (áður Clustermarket) í samstarfi við Vísindagarða. Senda sameiginlega umsókn í Innviðasjóð. Ólokið: Virkja betur skráningar í Calira (áður Clustermarket). Greina þörf á búnaði. Samstarf um styrkumsóknir fyrir innviðauppgjöru.	Burður

1.3. Kostnaður og fjármögnun	AÐGERÐ ENN Í VINNSLU Lokið: Sex alþjóðlegar styrkumsóknir. Setja upplýsingar um opinberan stuðning og sjóði á HMS.is. Gera könnun meðal Asks-umsækjenda um opinberan stuðning fyrir rannsókna- og nýsköpunarverkefni í mannvirkjagerð. Afla upplýsinga frá Rannís um skattafrádrætti og styrki úr ýmsum sjóðum til verkefna á sviði mannvirkja-, húsnæðis- og skipulagsmála. Ólokið: Kostnaðargreining á rannsóknarþörf og innviðum. Greina fleiri leiðir til fjármögnunar. Halda samtali gangandi um aukið fjármagn. Efla upplýsingaflæði um stuðning og sjóði.	Burður
1.4. Sviðsmyndir	AÐGERÐ LOKIÐ Lokið: Greina þrjár sviðsmyndir af framtíðarskipan á rannsóknavettvangi í mannvirkjagerð. Leggja til þá sviðsmynd sem þykir vænlegust til árangurs, þ.e. Burður. Stofnun Burðar. Næstu skref: Áframhaldandi þróun Burðar.	Burður
2.1. Námsgögn	AÐGERÐ ENN Í VINNSLU Lokið: Greina stöðu. Vinna að uppfærslu hæfniviðmiða fyrir húsasmíði. Stuðningur HMS við kennara á háskóla- og framhaldsskólastigi. Uppfærsla á námskeiði fyrir löggildingu mannvirkjahönnuða. Ólokið: Staða aðgerðar tekin á ný þegar uppfærð hæfniviðmið hafa verið gefin út.	Burður
2.2. Rb-blöð	AÐGERÐ LOKIÐ Lokið: Opið aðgengi að Rb-blöðum frá 2021. Opna Rb-blaðagátt . Gefa út fyrstu Rb-blöðin á vegum HMS. Greina markhóp Rb-blaða. Byrja að færa Rb-blöð yfir á HTML-form til að auðvelda leit á netinu. Næstu skref: Klára að færa Rb-blöð yfir á HTML-form. Kynna betur opið aðgengi Rb-blaðanna.	HMS

2.3. Hagnýtar leiðbeiningar	AÐGERÐ ENN Í VINNSLU Lokið: Opna leiðbeiningagátt í umsjón HMS. Ólokið: Greina markhóp, þarfir og miðlunarleiðir fyrir hagnýtar leiðbeiningar. Greina hvaða upplýsingar í Rb-blöðum eiga heima í hagnýtum leiðbeiningum.	HMS
2.4. Farvegur fyrir samræmdar verklýsingar	AÐGERÐ ENN Í VINNSLU Lokið: 5 milljónir kr. Asks-styrkur til Verkplans, til að vinna að samræmingu verklýsinga í samstarfi við fjölda hagaðila. Samstarfi komið á m.a. við Vegagerðina. Næstu skref: Mynda formlegt samstarf til að tryggja framgang verkefnisins.	Burður
2.5. Staðlar	AÐGERÐ LOKIÐ Lokið: Lifandi yfirlit yfir staðla- og tækninefndir sem tengjast mannvirkjagerð. Fjármagn tryggt til að klára þjóðarviðauka. Fulltrúi HMS í stjórn Staðlaráðs Íslands og Byggingastaðlaráðs. Næstu skref: Halda áfram að treysta virka aðkomu atvinnulífs og hins opinbera að staðlagerð í mannvirkjagerð.	Staðlaráð Íslands
2.6. Fagþekking á markaði	AÐGERÐ EKKI HAFIN Ólokið: Vísindaráð kortleggur og hefur yfirsýn.	Burður
3.1. Tryggja virka starfsemi Faggildingarsvið	AÐGERÐ LOKIÐ Lokið: Vinna að úrbótum varðandi áframhaldandi aðild Faggildingarsviðs að samningi Evrópusamtaka faggildingarstofnana (EA , European co-operation for Accreditation) um gagnkvæma viðurkenningu. Fulltrúi HMS í Faggildingarráð .	
3.2.-3.3. Tengjast faggildum prófunarstofum í nágrannaríkjum	AÐGERÐIR ENN Í VINNSLU Lokið: Koma á samstarfi milli Tækniseturs og Teknologisk Institut um faggildingu á gluggaprófunarbúnaði. Ólokið: Faggildur gluggaprófunarbúnaður tekinn formlega í notkun. Áframhaldandi samtöl og samstörf við innlenda og erlenda aðila vegna prófanna á byggingarvörum.	Burður, HMS, Tæknisetur

3.3. Eiginleikar á endurnotuðum byggingarvörum	AÐGERÐ ENN Í VINNSLU Lokið: Ný byggingarvörureglugerð ESB (CPR 2024/3110) í gildi innan EES. Vinna greiningu á tæknilegum, lagalegum og hagrænum forsendum endurnotkunar byggingarvara með hliðsjón af hinni nýju byggingarvörureglugerð ESB. HMS með áherslu á CE-merkingar á byggingarvörum. Ísland virkur þátttakandi í Nordic Sustainable Construction. Ólokið: Á grunni fyrirbyggjandi greiningar, móta tillögu að íslensku regluverki og leiðbeiningum sem stuðla að öruggri og hagkvæmri endurnotkun byggingarvara í takt við hringrásarhagkerfið. Skoða prófunar- og vottunarferla hérlandis. Endurskoðun á lögum um byggingarvörur væntanlega á þingmálaskrá á vorþingi 2026.	Burður, HMS, Tæknisetur
---	---	-------------------------

C. Næstu skref í stuttu máli; Burður

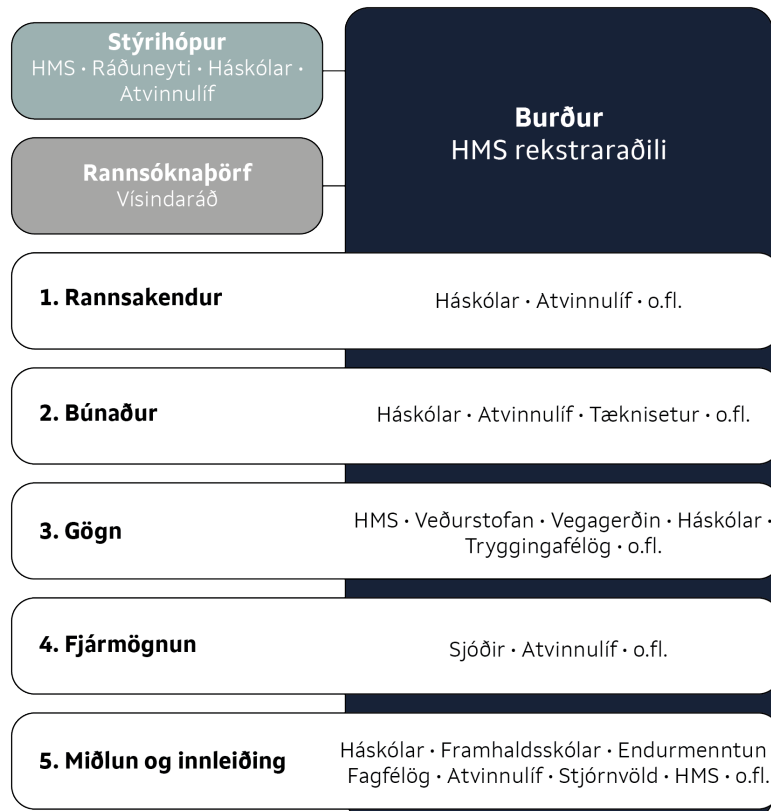
Á grunni aðgerðar 1.4. í vegvísinum voru greindar þrjár sviðsmyndir um framtíðarskipan á rannsóknaveitvangi í mannvirkjagerð og þær ræddar meðal fjölda hagaðila. Sú sviðsmynd sem þótti vænlegust til árangurs fólst í hagkvæmri leið sem byggir á fyrirliggjandi lausnum. Nánar til tekið er lagt til að stofnaður verði Burður - Samstarfsvettvangur um mannvirkjarannsóknir og prófanir.

- **Tilgangur Burðar:** Skipulagseining sem ber ábyrgð á skipulagi og eflingu á húsnæðis- og mannvirkjarannsóknnum og prófunum á Íslandi.
- **Samstarfsaðilar:** Stjórnvöld, menntastofnanir og atvinnulíf. Hver hagaðili með skuldbindingar til samstarfsins í takti við hlutverk og starfsemi viðkomandi.
- **Rekstraraðili:** HMS.
- **Verkefnatími:** 2025 til 2030. Endurskoðun 2028.
- **Dæmi um verkefni og vörður:**
 - 1. fasi – 2025-2028:**
 - Rannsóknirunnarísamræmiviðrannsóknabörfi húsnæðis- og mannvirkjagerð.
 - Rannsóknabörf uppfærð af vísindaráði.
 - Miðlægt vefsvæði um rannsóknir þróað áfram og byggt upp.
 - Stuðningur við Vísindagarða við að efla Calira (áður Clustermarket) með því að hvetja hagaðila til að skrá rannsókna- og prófunarbúnað sinn og e.a. tengda þjónustu. Kortleggja síðan aðgengilegan búnað á Íslandi og stuðla að aukinni samnýtingu hans.
 - Kostnaðargreining á rannsóknabörf og uppbyggingu á rannsóknainviðum.
 - Greining á umhverfi mannvirkjarannsóknna í nágrannaríkjum og rannsóknaumhverfi innlendra atvinnugreina: Hvað virkar vel? Hvað ber að varast? O.s.frv.
 - Greining á fleiri leiðum til fjármögnunar á rannsóknnum og þær virkjaðar e.a.
 - Áframhaldandi samtöl og samstörf við innlenda og erlenda aðila vegna prófanna á byggingarvörum.
 - 2. fasi - 2028:** Rýni og endurskoðun á samstarfinu fram að því.
 - 3. fasi - 2030:** Samstarfsvettvangurinn Burður hefur þróast í sjálfstæðan lögaðila.

Mynd af skipulagi á starfsemi Burðar má sjá á næstu blaðsíðu (Mynd 2) en uppleggið er í stuttu máli eftirfarandi:

- **Stýrihópur:** Myndaður af fulltrúum frá félags- og húsnæðismálaráðuneytinu (FRN), menningar-, nýsköpunar- og háskólaráðuneytinu (MNH), háskólasamfélagi, atvinnulífi og HMS. Tilgangur hans er að fylgja eftir og styðja við starf starfsamstarfsvettvangsins.
- **Vísindaráð:** Myndað af fulltrúum háskólasamfélags, atvinnulífs og stjórnvalda. Greinir rannsóknabörf í húsnæðis- og mannvirkjagerð hverju sinni og hefur yfirsýn yfir fagþekkingu á markaði.

- **Rekstraraðili: HMS.** Hlutverkið felst einkum í að tryggja öflugt og virkt samstarf ólíkra hagaðila og um leið uppbyggingu vettvangsins.
- **Fimm lykilþættir rannsóknahverfis (rannsakendur, búnaður, gögn, fjármögnun, miðlun og innleiðing):** Þessa lykilþætti þarf að efla markvisst og styðja við með aðkomu ólíkra hagaðila. Þannig næst slagkraftur í samstarfið með tilheyrandi ávinningi fyrir alla.

Mynd 2. Burður - Samstarfsvettvangur um mannvirkjarannsóknir og prófanir

Eftirfarandi hlutverk og framtíðarsýn fyrir Burð voru unnin og mótuð eftir kynningar og umræður með hátt í 100 aðilum. Gengið er út frá að haldnar verði vinnustofur á næstu misserum með hagaðilum þar sem skerpt verður á frekari aðgerðum og vörðum samstarfsvettvangsins.

Hlutverk Burðar

- Að móta eftirsóknarvert umhverfi fyrir **rannsakendur** með því að tryggja fyrirsjáanleika í rannsóknabörf, fjármögnun, nýliðun og langtímahugsun í greininni.
- Að auka aðgengi að **rannsókn- og prófunarbúnaði** með skráningu á búnaði í sameiginlegan grunn, samnýtingu búnaðar, gegnsæjum kostnaði og faglegri þjónustu við notendur hans.
- Að gera **gögn** aðgengileg og á því formi sem samræmist þörfum notenda. Tengja og miðla þeim gagnabönkum sem til eru og styðja við nýja.

- Að tryggja **fjármagn** og forgangsöðun til lykilrannsókna og þróunar- og nýsköpunarverkefna í takti við þarfir samfélagsins hverju sinni.
- Að tryggja að nýjungar og nýsköpun skili sér til markaðarins með því að **miðla og innleiða** betur nýja þekkingu og gera fræðslu og leiðbeiningar aðgengilegri.

Framtíðarsýn Burðar til 2028

- Að samstarfsvettvangurinn hafi **fest sig í sessi** með **markvissri uppbyggingu rannsóknahverfis** í húsnæðis- og mannvirkjagerð, í samræmi við sameiginlega sýn hagaðila.
- Að kominnséaukinn **slagkraftur** og **sýnileiki** í húsnæðis- og mannvirkjarannsókni og prófanir.
- Að meira **fjármagn** sé tryggt til að sinna nauðsynlegum rannsóknum ásamt því að efla þróun og nýsköpun greinarinnar.

D. Aðgerðir vegvísisins og uppgjör þeirra

Hér á eftir verða aðgerðirnar sextán birtar hver á fætur annarri, eins og þær voru settar fram í *Vegvísi að mótun rannsóknarumhverfi mannvirkjagerðar*³.

Fyrir aftan hverja aðgerð má jafnframt finna upplýsingar um hvernig viðkomandi aðgerð var gerð upp í nóvember 2025. Þannig má meðal annars sjá í hverju framkvæmd hverrar aðgerðar fólst frá mars 2024 til nóvember 2025 og e.a. hver næstu skref verða og áframhaldandi farvegur.

1. Rannsóknavettvangur

Aðgerð 1.1.a. Greina núverandi rannsóknþörf og marka stefnur um rannsóknir á sviðum mannvirkja-, húsnæðis- og skipulagsmála. Móta verklag fyrir slíka greiningarvinnu til framtíðar.

Úrbótataækifæri: Rannsóknþörf og stefnur um rannsóknir á sviðum mannvirkja-, húsnæðis- og skipulagsmála til skemmri eða lengri tíma eru óljósar.

Nánari lýsing á aðgerð til að mæta úrbótataækifærinu: Á grunni 2. mgr. 3. gr. laga um Húsnæðis- og mannvirkjastofnun stofnar HMS Vísindaráð mannvirkjagerðar með fulltrúum vísindasamfélagsins, stjórnvalda og atvinnulífs. Vísindaráðið greinir núverandi rannsóknþörf og markar stefnu um rannsóknir á sviðum mannvirkja- og húsnæðismála, m.a. með hliðsjón af húsnæðisstefnu, landsskipulagsstefnu og loftslagsmarkmiðum Íslands og þverfaglegra tenginga ólíkra vísindagreina. Samhliða verður mótað verklag um greiningu á rannsóknþörf og -stefnum til framtíðar. Skipulagsstofnun ber ábyrgð á að sambærileg vinna fari fram á öðrum vettvangi m.t.t. skipulagsmála. Samhliða verða greindir snertifletir mannvirkja- og skipulagsmála ásamt samlegðaráhrifum í rannsókn- og nýsköpunarumhverfi þeirra. Í framhaldinu verður æskilegur farvegur mótaður til að stuðla að skýrari heildarsýn og viðeigandi samþættingu á rannsókn- og nýsköpunarumhverfi í þessum tveimur málaflokkum, með hliðsjón af aðgerð 9 í þingsályktun um aðgerðaáætlun í málefnum hönnunar og arkitektúrs fyrir árin 2023–2026.

Markmið aðgerðar: Að hafa yfirsýn yfir þörf og stefnu rannsókna á sviðum mannvirkja-, húsnæðis- og skipulagsmála hverju sinni.

Tillaga að ábyrgðaraðila: HMS og Skipulagsstofnun.

Tillaga að æskilegum þátttakendum: Fulltrúar stjórnvalda, vísindasamfélags og atvinnulífs.

Tími: Lokið fyrir árslok 2024, a.m.k. hvað mannvirkjamálin varðar.

³Sjá https://hms-web.cdn.prismic.io/hms-web/ZfAUoEmNsf2sHg8V_HMS.Veg-v%C3%ADsir.120324.pdf

Lúkning aðgerðar nóvember 2025:

Staða aðgerðar: Aðgerð unnin að hluta. Það sem eftir stendur verður unnið á vegum Burðar og HMS.

Lokið:

- [Vísindaráð](#) mannvirkjagerðar myndað og hóf störf í apríl 2024.
- Drög að rannsóknabörf í húsnæðis- og mannvirkjagerð sett í [opið samráð](#) í ágúst 2025.
- [Rannsóknabörf í húsnæðis- og mannvirkjagerð gefin út](#) í nóvember 2025.
- Rannsóknabörf í húsnæðis- og mannvirkjagerð og uppfærsla hennar skilgreind sem ákveðin undirstaða í starfsemi Burðar, samstarfsvettvangs um mannvirkjarannsóknir og prófanir.
- Mótun rannsóknáætlunar á grunni rannsóknabarfur.

Ólokið, næstu skref:

A. Uppfæra rannsóknabörf í húsnæðis- og mannvirkjagerð með áframhaldandi störfum Vísindaráðs mannvirkjagerðar:

- Halda áfram störfum Vísindaráðs mannvirkjagerðar.
- Móta skýrara verklag um störf vísindaráðsins, m.a. varðandi uppfærslu rannsóknabarfur, endurnýjun ráðsins, hlutverk þess, samráð, myndun sérfræðihópa o.fl.
- Endurnýja fulltrúa í vísindaráðinu í samræmi við verklag.
- Fylgja eftir hvernig rannsóknabörf er mætt.
- Uppfæra rannsóknabörf skv. verklagi.

Farvegur: Burður

B. Vinna að mótun rannsókn- og nýsköpunarumhverfis skipulagsmála og samþættingu þess við rannsókn- og nýsköpunarumhverfi húsnæðis- og mannvirkjagerðar:

- Vinna rannsóknabörf á sviði skipulagsmála. Samhliða greina snertifleti og samþættingu á rannsókn- og nýsköpunarumhverfi þeirra við húsnæðis- og mannvirkjagerð.

Farvegur: HMS, ef af sameiningu HMS og Skipulagsstofnunar verður, sbr. [áform þess efnis í Samráðsgátt](#).

Aðgerð 1.1.b. Stofna miðlægan vettvang þar sem birt verða m.a. rannsóknastefna í mannvirkjagerð, upplýsingar um rannsóknir í vinnslu og niðurstöður lokinna rannsókna.

Úrbótataækifæri: Takmarkaður sýnileiki rannsóknarparfar, rannsóknastefnu, rannsókna í vinnslu og niðurstaðna lokinna rannsókna. Brýnt að það sé samhæfð, miðlæg og gjaldfrí útgáfa á rannsóknafurðum. Jafnframt er mikilvægt að vísindaráðið eigi fast bakland hjá opinberri stofnun sem tryggir m.a. samfellu í starfi ráðsins yfir lengri tíma.

Nánari lýsing á aðgerð til að mæta úrbótataækifærinu: Stofna miðlægan vettvang þar sem birt verða: rannsóknastefna Vísindaráðs mannvirkjagerðar, rannsóknarþörf, rannsóknir í vinnslu og niðurstöður lokinna rannsókna.

Markmið aðgerðar: Auka sýnileika og aðgengi að rannsóknastefnu, rannsóknarþörf, rannsókna í vinnslu eða niðurstaðna lokinna rannsókna. Þarf að vera auðvelt að leita að og finna útgefið efni og að það sé læsilegt og aðgengilegt fyrir sem flesta. Tryggja traust bakland og samfellu í starfi Vísindaráðs mannvirkjagerðar.

Tillaga að ábyrgðaraðila: HMS.

Tillaga að æskilegum þátttakendum: Vísindaráð mannvirkjagerðar, Skipulagsstofnun, menntastofnanir, rannsækendur á sviði mannvirkjagerðar o.fl.

Tími: Lokið fyrir lok árs 2024.

Lúkning aðgerðar nóvember 2025:

Staða aðgerðar: Aðgerð unnin að hluta. Það sem eftir stendur verður unnið á vegum Burðar.

Lokið:

- Þarfagreining unnin fyrir miðlægan vettvang (vefsvæði) með viðtölum við hagaðila.
- Framtíðarsýn vefsvæðisins mótuð.
- Einföld, [fyrsta útgáfa vefsvæðisins](https://hms.is/burdur) opnuð; hms.is/burdur.

Ólokið, næstu skref:

Efla fyrstu útgáfu af vefsvæðinu í samræmi við framtíðarsýn þess, þar sem birt verða m.a. gildandi rannsóknarþörf í húsnaðis- og mannvirkjagerð, upplýsingar um rannsóknir í vinnslu og niðurstöður lokinna rannsókna.

Farvegur: Burður

Aðgerð 1.1.c. Móta farveg fyrir öflun upplýsinga um byggingargalla með markvissum hætti.

Úrbótataækifæri: Tölfræði yfir byggingargalla (tíðni, eðli, orsakir og afleiðingar) er ekki til og því erfitt að sinna markvissu forvarnastarfi til að koma í veg fyrir algengustu gallana.

Nánari lýsing á aðgerð til að mæta úrbótataækifærinu: Búa til farveg til að safna upplýsingum um byggingargalla með markvissum hætti m.a. í gegnum dómskjöl, tryggingafélög og af markaði. Halda utan um tölfræði og greina orsakir. Skoða erlendar fyrirmyndir. Vera í samskiptum við Vísindaráð mannvirkjagerðar um rannsóknþörf vegna byggingargalla. Vera í samskiptum við menntastofnanir og eftirlitsaðila og til að koma í veg fyrir algenga galla hverju sinni með aukinni fræðslu og eftirliti.

Markmið aðgerðar: Að ná yfirsýn yfir byggingargalla og fara í markvissar aðgerðir til að koma í veg fyrir þá.

Tillaga að ábyrgðaraðila: HMS.

Tillaga að æskilegum þátttakendum: Samtök iðnaðarins, tryggingafélög og fleiri.

Tími: Vinna hafin. Lokið fyrir maí 2025.

Lúkning aðgerðar nóvember 2025:

Staða aðgerðar: Aðgerð unnin að hluta. Það sem eftir stendur verður unnið á vegum HMS o.fl.

Lokið:

- Ýmsar hugmyndir um öflun gagna um byggingargalla með opinni gátt á vef HMS skoðaðar. Niðurstöður greiningarvinnu gáfu til kynna að það væri ekki skynsamleg leið, að svo stöddu.
- Fundir og samtöl við dómstóla, Dómsstólasýsluna, tryggingafélög og Samtök fyrirtækja í fjármálaþjónustu (SFF). Farið yfir möguleika á samræmdum og skilvirkum aðferðum til gagnaöflunar um byggingargalla og tjón frá dómstólum og tryggingafélögum.
- Ferli fyrir árleg gagnaskil tryggingafyrirtækja um byggingargalla og mannvirkjatjón skilgreint, komið á fót og bestað. Tvennum skilum á gögnum til HMS lokið, þ.e. fyrir árin 2023 og 2024.
- Ferli fyrir árlega öflun gagna um byggingargalla úr dómum héraðsdómstóla, Landsréttar og Hæstaréttar skilgreint og komið á fót. Öflun gagna úr dómum frá 2023 og 2024 lokið.
- Rannsóknarverkefni unnið hjá HÍ um algengi og eðli galla í nýbyggðum fjölbýlishúsum á Íslandi. Einblínt á reynslu íbúðareigenda, ábyrgð húsbyggjenda og eftirlitshlutverk opinberra aðila. Sjá nánar hi.is/gallar og kynningu á frumniðustöðum í [Samfélaginu](#) hjá RÚV.

Ólokið, næstu skref:

Greina fyrirbyggjandi gögn frá tryggingafélögum og úr dómum. Ákveða hvernig æskilegast sé að birta þær upplýsingar sem verða til úr gögnunum.

Halda áfram árlegri gagnaöflun frá tryggingafélögum og dómstólum.

Skilgreina ferli fyrir öflun gagna um byggingargalla af markaði.

Verði áform um breytt byggingareftirlit að veruleika, mun innleiðing þess veita upplýsingar um mistök í mannvirkjagerð sem hefur vantað.

Farvegur: HMS og fleiri

Aðgerð 1.2. Greina þörf á rannsóknabúnaði miðað við rannsóknastefnu og alþjóðlegar gæðakröfur, kortleggja núverandi rannsóknabúnað á Íslandi og hvernig gott aðgengi að honum verði tryggt.

Úrbótatækifæri: Ekki liggur fyrir yfirlit yfir þann rannsóknabúnað fyrir mannvirkjarannsóknir sem er til staðar hérlandis og hvert ástand hans er. Þá er samtal um tækifæri til samnýtingar á rannsóknabúnaði takmarkað milli innlendra og erlendra eigenda á rannsóknabúnaði og mögulegra notenda. Í framhaldi af mótun rannsóknastefnu í mannvirkjagerð, sbr. aðgerð 1.1.a., verður þörf á að greina hvaða búnað að lágmarki þurfi hér á landi til að hægt verði að uppfylla rannsóknastefnu Vísindaráðs mannvirkjagerðar með faglegum hætti og í samræmi við alþjóðlegar gæðakröfur.

Nánari lýsing á aðgerð til að mæta úrbótatækifærinu: Greina núverandi rannsóknabúnað og -aðstöðu, meta þörf á uppfærslu og innkaupum á nýjum búnaði, m.a. með tilliti til þess að hægt verði að fylgja rannsóknastefnu vísindaráðsins með faglegum hætti og í samræmi við alþjóðlegar gæðakröfur. Greina hvort sá búnaður þurfi að vera til staðar á landinu eða hvort nóg sé að fá aðgang að honum í nágrannaríkjum. Hafa þarf í huga mikilvægi þess að hæfir umsjónarmenn hafi það að starfi að tryggja að búnaður haldi virkni og áreiðanleika og að aðstaða til rannsókna sé fullnægjandi. Greina tækifæri til styrkumsókna til uppbygginga rannsóknainnviða, t.d. í Innviðasjóð hjá Rannís ásamt því að greina möguleg samstarfstækifæri við nágrannaríki varðandi samnýtingu á rannsóknabúnaði. Athuga samlegð við samstarf um nýtingu rannsóknainnviða á Íslandi, á vegum HVIN. Tryggja samtal erlendra og innlendra aðila sem búa yfir tækjakosti til rannsókna í mannvirkjagerð, svo sem háskóla, Tækniseturs, Vegagerðarinnar, Landsvirkjunar, verkfræðistofa, steypuframleiðenda og annarra aðila á markaði til að bæta aðgengi allra að þeim búnaði sem er til staðar.

Markmið aðgerðar: Að fá yfirsýn yfir fyrirliggjandi rannsóknabúnað í mannvirkjagerð, ástand hans og þörf á uppfærslu og innkaupum á nýjum tækjum og tryggja betra aðgengi að slíkum búnaði, svo að mannvirkjarannsóknir verði framkvæmdar í aðstæðum sem uppfylla alþjóðlegar kröfur.

Tillaga að ábyrgðaraðila: Verkefnastjórn vegvísis.

Tillaga að æskilegum þátttakendum: Tæknisetur, háskólar og aðrir eigendur rannsóknabúnaðar.

Tími: Lokið fyrir maí 2025.

Lúkning aðgerðar nóvember 2025:

Staða aðgerðar: Aðgerð unnin að hluta. Það sem eftir stendur verður unnið á vegum Burðar, einkum á grunni Calira (áður Clustermarket).

Lokið:

- [Styrkumsókn](#) gerð og send til Innviðasjóðs haustið 2024 en ekki samþykkt.
- Í nóvember 2024 fór af stað samstarfsverkefni háskóla og rannsóknastofnana um kortlagningu rannsóknainnviða með innleiðingu hugbúnaðarkerfisins [Calira á Íslandi](#) (áður Clustermarket), í verkefnastjórn Vísindagarða. Um leið nýtist Calira sem vettvangur til að virkja betur deilihagkerfi rannsókna- og prófunarbúnaðar með tilheyrandi þjónustu, hér á landi sem erlendis.
- Ákveðið innan verkefnastjórnar vegvísisins að skynsamlegast væri að nýta Calira til að skrá og kortleggja rannsókna- og prófunarbúnað innan mannvirkjageirans, í stað þess að það yrði gert sérstaklega á vegum vegvísisins.
- Ýmsir hagaðilar hófu skráningu á prófunar- og rannsóknabúnað sem nýtist í mannvirkjarannsóknir, í Calira. Aðrir hagaðilar voru hvattir til að gera slíkt hið sama.

Ólokið, næstu skref:

Hvetja alla hagaðila (háskóla, vísindasamfélag og atvinnulíf) sem eiga prófunar- og rannsóknabúnað sem nýtist í mannvirkjagerð, til að skrá hann í Calira í samráði við verkefnastjóra hjá Vísindagörðum. Tilgangurinn með skráningunni er að ná yfirsýn yfir búnaðinn hér á landi og stuðla að aukinni samnýtingu hans.

Greina þörf á búnaði miðað við rannsóknþörf og alþjóðlegar gæðakröfur.

Hvetja til og taka þátt í umsóknum í Innviðasjóð og/eða sambærilega sjóði til uppbyggingar á rannsóknainnviðum í mannvirkjagerð.

Farvegur: Burður

Aðgerð 1.3. Greina og upplýsa núverandi tækifæri til opinbers stuðnings við rannsóknir og nýsköpun í mannvirkjagerð. Gera kostnaðargreiningu á rannsóknastefnu mannvirkjagerðar m.t.t. þeirrar vinnu og búnaðar sem til þarf. Greina fjármögnunarleiðir.

Úrbótataækifæri: Aðgengi að þeim opinbera stuðningi sem er til staðar í dag fyrir rannsóknir og nýsköpun í mannvirkjagerðum er óljóst. Ef tryggja á samfelldar rannsóknir, og það í samræmi við rannsóknastefnu, þarf að tryggja aðgengi að stöðugu fjármagni. Askur – mannvirkjarannsóknasjóður hefur reynst vel fyrir rannsókn- og nýsköpunarumhverfi mannvirkjagerðs en fjármagn hans er lítið og starfsemi hans til framtíðar ekki tryggð.

Nánari lýsing á aðgerð til að mæta úrbótataækifærinu: Skýra og kynna betur aðgengi að þeim opinbera stuðningi sem er til staðar í dag fyrir rannsóknir og nýsköpun í mannvirkjagerðum. Gera kostnaðargreiningu á rannsóknastefnu Vísindaráðs mannvirkjagerðar m.t.t. þeirrar vinnu og búnaðar sem til þarf. Efla starfsemi Asks bæði með þátttöku stjórnvalda og atvinnulífs og greina fleiri mögulegar leiðir til fjármögnunar á mannvirkjarannsóknnum bæði í núverandi styrkjaumhverfi og í framtíðarrannsóknjaumhverfi.

Markmið aðgerðar: Tryggja bætt og stöðugt fjármagn fyrir rannsóknir í mannvirkjagerð, sem er í samhengi við umfang mannvirkjagerðs, samfélagslegar áskoranir okkar varðandi mannvirki, mikilvægi mannvirkjarannsóknna og fjármagnsþörf.

Tillaga að ábyrgðaraðila: Verkefnastjórn vegvísis.

Tillaga að æskilegum þátttakendum: Hagaðilar úr vísindasamfélagi og atvinnulífi.

Tími: Lokið fyrir september 2025.

Lúkning aðgerðar nóvember 2025:

Staða aðgerðar: Aðgerð unnin að hluta. Það sem eftir stendur verður unnið á vegum Burðar.

Lokið:

- Sex alþjóðlegar styrkumsóknir unnar í maí til október 2024 með stuðningi HMS.
- [Upplýsingar um opinberan stuðning og sjóði](#) settar fram á vefsvæði Asks á HMS.is.
- [Könnun gerð](#) meðal umsækjenda í Ask - mannvirkjarannsóknasjóð 2021-2024 um opinberan stuðning við rannsóknir og nýsköpun í mannvirkjagerð. Tilgangurinn að afla upplýsinga sem nýta mætti til að bæta umhverfi rannsakenda og styrkumsækjenda í mannvirkjagerð.
- Upplýsinga aflað um skattafrádrætti og styrkveitingar úr sjóðum í umsjón Rannís, til rannsókna á sviði mannvirkja-, húsnæðis- og skipulagsmála.
- Drög að greinargerð skrifuð um að nýta ákveðið hlutfall af opinberum framkvæmdum til mannvirkjarannsóknna.

Ólokið, næstu skref:

- Stuðla að því að aukið og stöðugt fjármagn renni til mannvirkjarannsóknna:
- Gera kostnaðargreiningu á rannsóknastefnu Vísindaráðs mannvirkjagerðar m.t.t. þeirrar vinnu og búnaðar sem til þarf.
- Greina fleiri leiðir til fjármögnunar á mannvirkjarannsóknnum.
- Halda samtali gangandi við stjórnvöld og atvinnulíf um aukið fjármagn til mannvirkjarannsóknna.
- Efla upplýsingaflæði um opinberan stuðning og sjóði sem styðja við mannvirkjarannsóknir.

Farvegur: Burður

Aðgerð 1.4. Setja fram sviðsmyndir af framtíðarskipan á rannsóknaveitvangi í mannvirkjagerð og leggja til þá sviðsmynd sem þykir vænlegust til árangurs.

Úrbótataækifæri: Móta þarf betur umgjörð rannsóknaveitvangs í mannvirkjagerð, þar sem finna má fullnægjandi rannsóknaaðstöðu svo að hægt sé að framkvæma nauðsynlegar og áreiðanlegar rannsóknir í mannvirkjagerð. Hins vegar skortir helstu forsendur svo að taka megí upplýstar ákvarðanir í þeim efnum.

Nánari lýsing á aðgerð til að mæta úrbótataækifærinu: Settar verða fram nokkrar sviðsmyndir af framtíðarskipan á rannsóknaveitvangi í mannvirkjagerð þar sem m.a. verður skilgreind sú rannsóknabörf sem sviðsmyndin á að uppfylla, hvernig aðgengi að rannsóknabúnaði verði háttáð ásamt kostnaði og fjármögnun. Við mótun sviðsmyndanna verður m.a. litið til Asks- mannvirkjarannsóknasjóðs, núverandi sjóðaumhverfis, rannsóknasamfélaga í nágrannaríkjum og innlendra atvinnugreina. Að lokum verður lögð til sú sviðsmynd sem þykir vænlegust til árangurs.

Markmið aðgerðar: Skilgreina nokkrar sviðsmyndir af framtíðarskipan á rannsóknaveitvangi í mannvirkjagerð. Í framhaldinu er hægt að taka upplýsta ákvörðun um hvaða sviðsmynd þykir vænlegust til árangurs fyrir mannvirkjageirann og rannsóknaveitvang hans og koma þeirri sviðsmynd í viðeigandi farveg.

Tillaga að ábyrgðaraðila: Verkefnastjórn vegvísis.

Tillaga að æskilegum þátttakendum: Fulltrúar vísindasamfélags og atvinnulífs.

Tími: Lokið fyrir lok árs 2025.

Lúkning aðgerðar nóvember 2025:

Staða aðgerðar: Aðgerð lokið.

Lokið:

- Þrjár sviðsmyndir lagðar fram og ræddar á mörgum fundum með um 100 manns yfir tuttugu hagaðilum: 1. Óbreytt staða, 2. Stofnun rannsóknastofnunar og 3. Blönduð leið með stofnun samstarfsvettvangsins Burðar.
- Ákveðið að fara leið 3. Nánari upplýsingar um þá leið má finna í kafla hér á undan „Næstu skref í stuttu máli; Burður“.
- Samstarfsvettvangurinn Burður settur á fót með hagaðilum til eflingar mannvirkjarannsóknna og prófana.

Næstu skref:

- Uppbygging og áframhaldandi þróun á starfsemi Burðar.

Farvegur: Burður

2. Miðlun og hagnýting rannsóknaniðurstaðna

Aðgerð 2.1. Leggja mat á núverandi námsgögn hjá öllum fagaðilum, bæði í grunnnámi og á endurmenntunarstigi. Tryggja farveg fyrir endurnýjun námsgagna, samræmingu og stöðuga uppfærslu.

Úrbótataækifæri: Samræming þekkingar, aðferða og verkátta, bæði á námsstigi og þegar út á vinnumarkaðinn er komið, er ófullnægjandi. Auk þess er námsefni í iðnnámi að miklu leyti úrelt.

Nánari lýsing á aðgerð til að mæta úrbótataækifærinu: Leggja þarf mat á núverandi námsefni og tryggja endurnýjun, samræmingu og stöðuga uppfærslu á námsgögnum hjá öllum fagaðilum, bæði í grunnnámi og á endurmenntunarstigi. Námsefnið þarf að byggja á rannsóknum og aðlögun erlends efnis að íslenskum aðstæðum. Tryggja þarf fjármagn og hæfa aðila til námsgagnagerðar.

Markmið aðgerðar: Bjóða upp á samræmt og stöðugt uppfært námsefni fyrir nemendur og fagaðila á vinnumarkaði. Samræma þekkingu þvert á fagstéttir og tryggja þannig grundvöll til samtals og sameiginlegs skilnings þvert yfir mannvirkjageirann.

Tillaga að ábyrgðaraðila: Óljóst.

Tillaga að æskilegum þátttakendum: Háskólar, tækniskólar, EHÍ, Iðan, Iðnú, MRN og fleiri.

Tími: Lokið fyrir lok árs 2025.

Lúkning aðgerðar nóvember 2025:

Staða aðgerðar: Aðgerð unnin að hluta. Það sem eftir stendur verður unnið á vegum Burðar.

Lokið:

Starfsgreinaráð bygginga- og mannvirkjagerðar hefur unnið að uppfærslu á hæfniviðmiðum fyrir húsasmíði, m.a. m.t.t. umsagnar frá HMS.

HMS styður við kennara á háskóla- og framhaldsskólastigi með kynningum og sérstöku efni til miðlunar, um breytingar í byggingarreglugerð.

Uppfærsla HMS á námskeiðsefni fyrir löggildingu mannvirkjahönnuða.

Ólokið, næstu skref:

Staðan á uppfærðum námsgögnum verður tekin þegar uppfærð hæfniviðmið hafa verið gefin út. Aðgerðin verður endurskilgreind í samræmi við það og breyttar forsendur.

Farvegur: Burður

Aðgerð 2.2. Koma á skilvirku útgáfuferli Rb-blaðanna ásamt reglulegri endurskoðun og uppfærslu.

Úrbótataækifæri: Mörg Rb-blaðanna eru úreld og útgáfu nýrra blaða ábótavant.

Nánari lýsing á aðgerð til að mæta úrbótataækifærinu: Greina markhóp Rb-blaðanna til að þau geti verið eins markviss og unnt er og nýtist þar af leiðandi vel. Koma á skilvirku útgáfuferli Rb-blaðanna ásamt reglulegri endurskoðun og uppfærslu í samvinnu við markaðinn. Áhersla lögð á faglega rýni til að tryggja góða innleiðingu á markaði.

Markmið aðgerðar: Að stuðla að samræmdum verkáttum með miðlun á uppfærðri, faglegri þekkingu þvert á fagstéttir.

Tillaga að ábyrgðaraðila: HMS.

Tillaga að æskilegum þátttakendum: Háskólar, tækniskólar og sérfræðingar á markaði.

Tími: Vinna hófst í september 2023. Lokið fyrir lok árs 2024.

Lúkning aðgerðar nóvember 2025:

Staða aðgerðar: Aðgerð lokið.

Lokið:

- [Opið aðgengi að Rb-blöðum](#) frá 2021.
- [Rb-blaðagátt opnuð](#) í umsjón HMS og fyrstu Rb-blöðin frá HMS gefin út.
- Markhópur Rb-blaða greindur.
- Byrjað að færa Rb-blöð yfir á HTML-form til að auðvelda leit á netinu.

Næstu skref:

- Klára að færa Rb-blöð yfir á HTML-form til að auðvelda leit á netinu.
- Kynna betur opið aðgengi Rb-blaðanna.

Farvegur: HMS

Aðgerð 2.3. Koma á skilvirkri útgáfu á fjölbreyttum, hagnýtum leiðbeiningum fyrir iðnaðarmenn.

Úrbótataækifæri: Eftirspurn er eftir hagnýtum leiðbeiningum fyrir fagfólk. Rb-blöð eru stundum full fræðileg.

Nánari lýsing á aðgerð til að mæta úrbótataækifærinu: Leggja áherslu á fjölbreytni í gerð leiðbeininga í samráði við markaðinn, hagsmunasamtök iðnaðarmanna og fagfélög. Greina þarfir og leiðir fyrir mismunandi fræðslu og fræðsluform.

Markmið aðgerðar: Að stuðla að samræmdum verkáttum með miðlun á hagnýtum leiðbeiningum þvert á fagstéttir.

Tillaga að ábyrgðaraðila: HMS.

Tillaga að æskilegum þátttakendum: SI, fagfélög, Iðan, tækniskólar og Iðnú.

Tími: Vinna hafin. Lokið fyrir lok árs 2025.

Lúkning aðgerðar nóvember 2025:

Staða aðgerðar: Aðgerð unnin að hluta. Það sem eftir stendur verður unnið hjá HMS.

Lokið:

- [Leiðbeiningagátt](#) opnuð í umsjón HMS.

Ólokið, næstu skref:

- Greina markhóp hagnýtra leiðbeininga og þarfir hans fyrir mismunandi fræðslu og fræðsluform.
- Greina hvaða upplýsingar í Rb-blöðunum ættu að vera í hagnýtum leiðbeiningum og hvernig megi nýta vinnu við Rb-blöðin betur og áfram í hagnýtar leiðbeiningar.

Farvegur: HMS

Aðgerð 2.4. Finna farveg fyrir gerð samræmdra verklýsinga í mannvirkjagerð.

Úrbótataækifæri: Eftirspurn eftir samræmdum verklýsingum í mannvirkjagerð er til staðar enda stuðla þær m.a. að samræmdum skilning um gæði verkefna m.t.t. þeirra krafna sem á að uppfylla og draga þannig úr árekstrum í því sambandi. Tilraunir hafa verið gerðar til að samræma verklýsingar en án árangurs.

Nánari lýsing á aðgerð til að mæta úrbótataækifærinu: Stofna verkefnahóp sem greinir eftirfarandi: Af hverju hefur gengið illa að samræma verklýsingar hingað til? Hvernig hefur þessum málaflokki verið háttað á Norðurlöndunum? Hvaða leiðir er hægt að fara til að samræma verklýsingar í mannvirkjagerð? Hvaða leið er æskileg til árangurs?

Markmið aðgerðar: Að skilgreina verk- og kostnaðaráætlun fyrir samræmingu verklýsinga í mannvirkjagerð.

Tillaga að ábyrgðaraðila: SI.

Tillaga að æskilegum þátttakendum: Fagfélög, opinberir verkkaupar (svo sem FSRE, Isavia, Samband íslenskra sveitarfélaga, Reykjavíkurborg, Vegagerðin), Staðlaráð Íslands o.fl.

Tími: Lokið fyrir júlí 2025.

Lúkning aðgerðar nóvember 2025:

Staða aðgerðar: Aðgerð unnin að hluta. Það sem eftir stendur verður unnið á vegum Burðar.

Lokið:

- Verkplan hlaut 5 milljónir kr. í [styrk frá Aski](#) úr úthlutun 2024, til að vinna að samræmingu verklýsinga í samstarfi við fjölda hagaðila.
- Samstarfi komið á við Vegagerðina o.fl.

Ólokið, næstu skref:

- Mynda formlegt samstarf utan um verkefnið til að tryggja áframhaldandi uppbyggingu á samræmdum verklýsingum fyrir mannvirkjagerð.

Farvegur: Burður

Aðgerð 2.5. Treysta virka aðkomu atvinnulífs og hins opinbera að staðlagerð í mannvirkjagerð.

Úrbótataækifæri: Þátttaka og starf íslenskra fagaðila í alþjóðlegu staðlastarfi (m.a. í evrópskum tækninefndum) þarf að vera öflugt, markvisst og sýnilegt. Þannig má tryggja að hagsmunir íslenskrar mannvirkjagerðar m.a. m.t.t. nýrra rannsókna verði teknir til greina í staðlagerð og sýnileiki slíkrar vinnu stuðlar að aukinni þátttöku fagaðila og notkun staðla hérlandis.

Nánari lýsing á aðgerð til að mæta úrbótataækifærinu: Gefa út lifandi yfirlit yfir staðla- og tækninefndir sem tengjast mannvirkjagerð og hvetja til þátttöku. Treysta virka aðkomu atvinnulífs og hins opinbera og tryggja nauðsynlegt fjármagn til staðlavinnu. Styrkja samstarf íslenskra stjórnvalda og hagsmunasamtaka um fræðslu um stöðlun, hlutverk hennar, virði og beitingu staðla í tengslum við löggjöf.

Markmið aðgerðar: Efla þátttöku og störf íslenskra aðila að staðlastarfi svo stöðlun nýtist með markvissum hætti til að treysta gæðainviði mannvirkjagerðar.

Tillaga að ábyrgðaraðila: Verkefnastjórn vegvísis.

Tillaga að æskilegum þátttakendum: Staðlaráð Íslands, háskólarnir og Iðan.

Tími: Lokið fyrir lok árs 2025.

Lúkning aðgerðar nóvember 2025:

Staða aðgerðar: Aðgerð lokið.

Lokið:

- Lifandi yfirlit yfir staðla- og innlendar tækninefndir sem tengjast mannvirkjagerð birt á [heimasíðu Staðlaráðs Íslands](#) og hvatt til þátttöku.
- Fjármagn tryggt til að klára þjóðarviðauka fyrir þolhönnunarstaðla. Samræming þjóðarviðauka unnin í samstarfi við hin Norðurlöndin þar sem það átti við, í samræmi við stefnu stjórnvalda.
- Fulltrúi HMS í stjórn Staðlaráðs Íslands og Byggingastaðlaráðs.
- Eigna- og viðhaldsstjórnunarfélagið stóð að þýðingu á [nýjum staðli ÍST EN 17007 um viðhaldsstjórnun](#).
- Opinn [kynningar- og fræðslufundur](#) haldinn á vegum Byggingarstaðlaráðs og VFÍ.

Næstu skref:

- Eðli málsins samkvæmt þarf að halda áfram að treysta virka aðkomu atvinnulífs og hins opinbera að staðlagerð í mannvirkjagerð; það er í raun stöðugt verkefni.

Farvegur: Staðlaráð Íslands

Aðgerð 2.6. Vísindaráð mannvirkjagerðar, sem setur stefnu um rannsóknir, hefur einnig yfirsýn yfir fagþekkingu á markaði.

Úrbótataækifæri: Enginn hefur yfirsýn yfir þarfir m.t.t. fagþekkingar, t.a.m. þegar nýjar fagstéttir verða til og getur það leitt til þess að við verðum eftirbátar annarra þjóða. Nefna má byggingareðlisfræði, aðlögun mannvirkja að breyttu veðurfari og endurnotkun byggingarvara.

Nánari lýsing á aðgerð til að mæta úrbótataækifærinu: Vísindaráð mannvirkjagerðar, sem setur stefnu um rannsóknir, hefur yfirsýn yfir fagþekkingu á markaði hverju sinni og leggur til nauðsynlegar úrbætur.

Markmið aðgerðar: Stuðla að því að þekking á öllum fagþáttum mannvirkjagerðar sé til staðar í takti við nýja þekkingu, strauma og stefnur.

Tillaga að ábyrgðaraðila: Vísindaráð mannvirkjagerðar.

Tillaga að æskilegum þátttakendum: Fagfélög, háskólar, tækniskólar, EHÍ, Iðan, SI og HMS.

Tími: Lokið fyrir lok árs 2025.

Lúkning aðgerðar nóvember 2025:

Staða aðgerðar: Aðgerð ekki hafin. Hún sett í farveg hjá Burði.

Lokið:

- Ákveðið að klára rannsóknapörfina áður en farið yrði að vinna þessa aðgerð. Rannsóknapörf kom út í nóvember 2025.

Ólokið, næstu skref:

- Vísindaráð mannvirkjagerðar, sem greinir rannsóknapörf, hefur yfirsýn yfir fagþekkingu á markaði hverju sinni og leggur til nauðsynlegar úrbætur.

Farvegur: Burður

3. Prófanir á byggingarvörum og eftirlit með framleiðslustýringu

Aðgerð 3.1. Tryggja virka starfsemi Faggildingarsviðs Hugverkastofunnar svo að það geti m.a. veitt prófunar- og vottunarstofum o.fl. alþjóðlega viðurkennda faggildingu.

Úrbótataækifæri: Faggildingarsvið Hugverkastofunnar (ISAC) hefur starfað án þess að jafningjamat hafi farið fram og því hafa faggildingar sem gefnar hafa verið út á þeirra vegum ekki verið alþjóðlega viðurkenndar.

Nánari lýsing á aðgerð til að mæta úrbótataækifærinu: Tryggja virka starfsemi Faggildingarsviðs Hugverkastofunnar svo að það geti veitt prófunar- og vottunarstofum ásamt öðrum aðilum alþjóðlega viðurkennda faggildingu ásamt því að geta sinnt eftirfylgni með útgefnum alþjóðlegum faggildingum.

Markmið aðgerðar: Faggildingar sem gefnar eru út á vegum Faggildingarsviðs Hugverkastofunnar séu alþjóðlega viðurkenndar.

Tillaga að ábyrgðaraðila: MVF.

Tillaga að æskilegum þátttakendum: Faggildingarsvið Hugverkastofunnar, Faggildingarráð.

Tími: Lokið fyrir lok árs 2025.

Lúkning aðgerðar nóvember 2025:

Staða aðgerðar: Aðgerð lokið.

Lokið:

- Unnið úr ábendingum um úrbætur varðandi áframhaldandi aðild Faggildingarsviðs að samningi EA um gagnkvæma viðurkenningu.
- Fulltrúi HMS í [Faggildingarráð](#).

Aðgerð 3.2. Hið opinbera, í samstarfi við viðeigandi aðila á markaði, tengist faggildum prófunarstofum í nágrannaríkjum til að styðja við innleiðingu faggildra prófana í samræmi við alþjóðakröfur.

Úrbótatækifæri: Engin faggild prófunar- eða vottunarstofa er starfandi hér á landi sem hefur verið tilkynnt af innviðaráðherra til Framkvæmdarstjórnar Evrópusambandsins, sem hæfur aðili til að staðfesta eiginleika byggingarvara skv. kröfum ESB 305/2011 (CE-merktar vörur). Viðmið stjórnvalda hefur verið að slík stofa skuli vera rekin á einkamarkaði. Ekki virðist vera útlit fyrir að í undirbúningi sé stofnun slíkrar stofu á einkamarkaði sem sinnir öðru en steinefnaprófunum. Stofnun slíkrar stofu hérlandis virðist ekki vera fýsilegur kostur á einkamarkaði enda flestar byggingarvörur hér á landi innfluttar og hafa því þegar verið prófaðar.

Nánari lýsing á aðgerð til að mæta úrbótatækifærinu: Hið opinbera, í samstarfi við viðeigandi aðila á markaði, tengist faggildum prófunarstofum á Norðurlöndum, Þýskalandi og/eða öðrum nágrannaríkjum til að styðja við innleiðingu faggildra prófana í samræmi við alþjóðakröfur og endurnotkun byggingarvara. Þær myndu geta þjónustað íslenska framleiðendur ásamt því að hægt væri í framhaldinu að skoða möguleika á nokkurs konar útibúi slíkrar prófunarstofu hérlandis fyrir ákveðnar byggingarvörur sem á að CE-merkja eða prófanir sem fýsilegt væri að færu fram hérlandis. Ætti þetta við um (faggiltar) prófanir sem ekki er nú þegar hægt að framkvæma hérlandis eða sem ekki er útlit fyrir að muni vera hægt í náninni framtíð t.a.m. hjá verkfræðistofum.

Markmið aðgerðar: Tryggja aðgengi að aðila/aðilum sem geta veitt faggiltar prófanir í samræmi við alþjóðakröfur og ásamt því að stuðla að endurnotkun byggingarvara.

Tillaga að ábyrgðaraðila: Verkefnastjórn vegvísis.

Tillaga að æskilegum þátttakendum: Tæknisetur, skoðunarstofur og verkfræðistofur sem sinna prófunum, Faggildingarráð.

Tími: Lokið fyrir lok árs 2025.

Aðgerð 3.3. Nýta tengingu við faggildar prófunarstofur í nágrannaríkjum svo unnt verði að staðfesta eiginleika byggingarvara sem ekki þarf að CE-merkja.

Úrbótatækifæri: NMÍ hafði viðurkenningu til að staðfesta ákveðna eiginleika byggingarvara sem falla undir III. kafla laga um byggingarvörur nr. 114/2014 (ekki CE-merktar byggingarvörur). Eftir niðurlagningu NMÍ er engin prófunarstofa starfandi hér á landi sem fengið hefur viðurkenningu innviðaráðherra til að staðfesta eiginleika þeirra byggingarvara.

Nánari lýsing á aðgerð til að mæta úrbótatækifærinu: Nýta tengingu við faggildar prófunarstofur í nágrannaríkjum sbr. aðgerð 3.2. svo að unnt verði að staðfesta eiginleika byggingarvara sem ekki þarf að CE-merkja, enda er engin prófunarstofa starfandi hér á landi sem fengið hefur viðurkenningu til þess.

Markmið aðgerðar: Tryggja aðgengi að aðilum sem geta staðfest ákveðna eiginleika byggingarvara sem falla undir III. kafla laga um byggingarvörur nr. 114/2014 (ekki CE-merktar byggingarvörur).

Tillaga að ábyrgðaraðila: Verkefnastjórn vegvísis.

Tillaga að æskilegum þátttakendum: Tæknisetur, skoðunarstofur og verkfræðistofur sem sinna prófunum, Faggildingarráð.

Tími: Lokið fyrir lok árs 2025.

Lúkning aðgerða 3.2. og 3.3. nóvember 2025:

Staða aðgerða: Aðgerðir unnar að hluta. Það sem eftir stendur verður unnið hjá Burði, HMS og Tæknisetri e.a.

Lokið:

- Viðburður HMS, SI og Teknologisk Institut haldinn 17. des. 2024 um byggingarvörur.
- Nýr stjórnarformaður Tækniseturs og nýr varamaður í stjórn Tækniseturs eru sérfræðingar á sviði mannvirkjagerðar.
- Samtöl Tækniseturs og Teknologisk Institut (DTI) um uppfærslu á gluggaprófunarbúnaði. HMS tók þátt í fjármögnun þess verkefnis.

Ólokið, næstu skref:

- Faggildur gluggaprófunarbúnaður tekinn formlega í notkun.
- Áframhaldandi samtöl og samstörf sett í farveg hjá Burði, HMS og Tæknisetri e.a.

Farvegur: Burður, HMS og Tæknisetur e.a.

Aðgerð 3.4. Móta tillögu að regluverki um það hvernig kröfum varðandi staðfestingu eiginleika á endurnotuðum byggingarvörum verði háttað.

Úrbótataækifæri: Óljóst er hvaða kröfur skulu gerðar til staðfestinga á eiginleikum endurnotaðra byggingarvara og þar með prófunarstofa sem myndu sinna slíkum prófunum.

Nánari lýsing á aðgerð til að mæta úrbótataækifærinu: Móta tillögu að regluverki um það hvernig kröfum varðandi staðfestingu eiginleika á endurnotuðum byggingarvörum verði háttað. Litið verður til nágrannabjóða í þeirri vinnu.

Markmið aðgerðar: Styðja við hringrásarhagkerfi mannvirkjagerðar með því að gefa út skýrar kröfur varðandi staðfestingu eiginleika á endurnotuðum byggingarvörum.

Tillaga að ábyrgðaraðila: HMS.

Tillaga að æskilegum þátttakendum: IRN, Grænni byggð, Samtök iðnaðarins, Byggjum grænni framtíð o.fl.

Tími: Vinna hafin. Lokið fyrir lok árs 2025.

Lúkning aðgerðar nóvember 2025:

Staða aðgerðar: Aðgerð unnin að hluta. Það sem eftir stendur verður unnið á vegum HMS og FRN.

Lokið:

- Ný byggingarvörureglugerð ESB (CPR 2024/3110) tók gildi innan EES í byrjun árs 2025. HMS í alþjóðlegu hópstarfi þar sem fylgst er með umræðum um breytingar á Evrópureglugerðinni um byggingarvörur varðandi endurnotaðar byggingarvörur.
- Greining unnin á tæknilegum, lagalegum og hagrænum forsendum endurnotkunar byggingarvara með hliðsjón af hinni nýju byggingarvörureglugerð ESB. Í greiningunni m.a. fjallað um kröfur til staðfestingar eiginleika endurnotaðra byggingarvara, ábyrgð framleiðenda og seljenda, rekjanleika og möguleika á innleiðingu stafræns vöruvegabréfs (e. Digital Product Passport).
- HMS með [áherslu á CE-merkingar á byggingarvörum](#), þar sem verið er að búa í hagin fyrir framtíðina.
- Ísland (þ. á m. HMS) virkur þátttakandi í [Nordic Sustainable Construction](#) til 2030, þar sem endurnýting byggingarvara hefur verið og verður til rannsóknar.

Ólokið, næstu skref:

- Á grunni fyrirbyggjandi greiningar, móta tillögu að íslensku regluverki og leiðbeiningar sem stuðla að öruggri og hagkvæmri endurnotkun byggingarvara í takt við hringrásarhagkerfið.
- Skoða prófunar- og vottunarferla hérlandis.
- Endurskoðun á lögum um byggingarvörur verður væntanlega á þingmálaskrá á vorþingi 2026.

Farvegur: FRN og HMS

Lokaorð

Í þessari samantekt hafa verið gerðar upp 16 aðgerðir í [Vegvísi að mótun rannsóknsumhverfis mannvirkjagerðar](#), sem kom út í mars 2024. Uppgjörið sýnir að margt hefur áunnist á verkefnatíma vegvísins og mörgum mikilvægum áföngum náð.

Lagt er upp með að á grunni þessarar vinnu verði stofnaður Burður - Samstarfsvettvangur um mannvirkjarannsóknir og prófanir. Miðað er við að hluti af þeim aðgerðum sem ekki náðist að ljúka að fullu, fari í farveg hjá Burði. Umræddar aðgerðir verði um leið hluti af helstu vörðum samstarfsins og þróist þar áfram í virku samvinnu við hagaðila.

Burður er hluti af stærra ferli sem þegar er hafið við mótun starfsumhverfis íslenskrar mannvirkjagerðar til framtíðar. Í því sambandi er unnið að fimm aðskildum áherslum sem ætlað er að auka skilvirkni, samræmingu, gæði, sjálfbærni og neytendavernd í mannvirkjagerð:

1. Mannvirkjaskrá – umsókn um byggingarleyfi á einum stað
2. Sjálfbærari mannvirkjagerð
3. Bætt rannsóknsumhverfi mannvirkjagerðar
4. Dregið úr reglubyrði
5. Breytt byggingareftirlit

HMS hlakkar til áframhaldandi samstarfs á nýjum, öflugum vettvangi Burðar. Vænta má að með honum náist aukin samstaða og slagkraftur fyrir markvissri uppbyggingu rannsóknsumhverfis í húsnaðis- og mannvirkjagerð, í samræmi við sameiginlega sýn ólíkra hagaðila til næstu ára.

HMS

Útgefandi:
Húsnæðis- og mannvirkjastofnun

Útgáfudagur:
10. nóvember 2025